

XITSONGA RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA: PAPILA II
XITSONGA FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER II

MARKING GUIDELINES

Time: 2½ wa tiawara

100 wa timaraka

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

XIVUTISO XA 1

- 1.1 A a nga vulavuli ntiyiso loko a ku u lava ku n'wi teka, xikongomelo xa yena a ku ri ku hungasa hi yena loko a tirhela eXitandani hikuva a a ri na nsati na vana ekaya ka yena.
- 1.2 A a endlela leswaku loko a tshuka a va kumisile vana, loko va famba va n'wi lava va nga n'wi kumi.
- 1.3 Nzukwa Nkanyana.
- 1.4 Dari./ C.
- 1.5 I Max Mangwendere, a a chelerile Khanyisa byongo bya ngwenya eswakudiyeni a endlela leswaku a ta fa a ta sala na mali leyi a a va yi hlayisile swin'we xikan'we na yindlu ya vona kambe Khanyisa u kumekile a nga swi dyangi swakudya leswiya kutani ku dya mbyana ya vona ku fa yona Khanyisa a sala a ha hanya.
- 1.6 Mangwendere u susumeterile Xakufa exidziveni xa nambu wa Rivubye loko a vona leswaku u tikile, xivangelo xa ku va a n'wi susumeterile hileswi se a a tikile ku ve a a n'wi xisile a vula leswaku u lava ku n'wi teka hikuva a nga na nsati, leswi a swi nga ri ntiyiso hikuva a a ri na nsati ku nga Khanyisa.
- 1.7 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena leri twisisiseka. Xikombiso: A ndzi ta n'wi tsundzuxa leswaku a tshika ku tlanga hi vavasati hikuva u va onhela vumundzuku bya vona / leswaku swi nga n'wi vangela ku va a hakela sapoti loko a kumisile vavasati lava vana.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisissekaka)
- 1.8 A a ri munhu wa ku tikurisa na manyunyuyu, wa ku rhandza ku dzunisiwa, ku fundziwa na switulu swa le henhla.

[15]

XIVUTISO XA 2

- 2.1 Xakufa.
- 2.2 U n'wi dlidlrhiterile hi n'wana ku nga Jamela.
A n'wi tlhantlhela muti, Mangwendere ni nsati a va ha vulavularisani.
Mangwendere se u etlela elawini a ri yexe.
U n'wi dlidlrhiterile hi ntsumbu wa yena Xakufa.
- 2.3 A a yele ku ya n'wi xavisela xifaniso lexi a nga xi teka na Xakufa va nga ambalangi nchumu hi mali yo ringana gidi ra tirhandi (R1000).
- 2.4 Toad a a hanya hi mali leyi a a tirhisa va Spinny ku va va tekela vanhu hi vutsotsi, leswi na yena Mangwendere a swi endleke ku va a ngenela Mufundhisi Phakama endlwini ya yena navusiku a n'wi fumbutela hi xibalesa a kota ku teka mali ya nhlengo wa le kerekeni a ya tirha nkosi wa Xakufa hi yona.

- 2.5 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena leri twisisekaka. Xikombiso. A hi mhaka ya kahle hikuva Jamela a nga kalangi a kuma kurhula eka khanyisa nsati wa Mangwendere, a a vuriwa goya, a a tsoniwa swakudya, no tshama a ri karhi a bukuteriwa swinene. / I mhaka ya kahle hikuva Xakufa a a nga ri na vatswari kumbe maxaka se a swi boha a n'wi mukisa eka tata wa yena hikuva a swi vona leswaku yena u vabyela ku fa.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)
- 2.6 I Xakufa, hikuva u vanga dzolonga exikarhi ka Mangwendere na Khanyisa hi ku mukisa Jamela emutini wa vona, leswi yena tanihi xigangu xa Mangwendere a a beburile n'wana loyi Khanyisa a a nga n'wi tivi o sungula ku n'wi vona.
- 2.7 Loko Toad a chayela movha wa yena a famba ku sale ku ri na mvhilopho ehansi laha a a pakile kona movha kutani Khanyisa a ya a ya yi teka a yi pfula a kuma leswaku yi na ntlhanu wa swifaniso swa Mangwendere na Xakufa leswi va nga swi teka va nga ambalangi ncuhumu.
- 2.8 Mukamberiwa u ta nyika dyondzo leyi twisisekaka. Xikombiso. Ndzi dyondzile leswaku hakelo ya xidyoho i rifu / Hambi wo famba ankoveni lundza ri ta vonaka.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)

[15]

XIVUTISO XA 3

- 3.1 Hileswi a a ri n'wana wa Xakufa xigangu xa Mangwendere kutani a n'wi vula goya a ku i n'wana wa le nhoveni.
- 3.2 Nsatimuni u sale a teka tirhoko ta Khanyisa to etlela hi tona, yin'we a ambala leyin'wana a nyika Jamela a ambala, va tlanga swa mucato na vanghana va vona, a teka Vuhlalu na Fendele, baji na thayi ya Mangwendere va ya tlanga hi swona a pfulela Hi-fi set yi helela, va endla Juzi va teka na khekhe va dya va tlhela va thyakisa endlwini va fayetela na tinghilazi kutani loko Khanyisa a vuya a fika a hambela Jamela a ku swilo leswi hinkwaswo ku onheterile yena.
- 3.3 Mukamberiwa u ta nyika vonela ra yena leri twisisekaka. Xikombiso: A ndzi ta n'wi tsundzuxa leswaku a nga ha swi engeti hikuva ku va a teka xitiropo a ba n'wana a pfimba hi mukhuva lowuya a swi le nawini leswi a swi endleke i ku xanisa n'wana naswona maphorisa ma ta n'wi khoma ma ya n'wi pfalela ekhotsweni.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)
- 3.4 Ya khorwisa. Vavasati vo tala va hlundzuka loko vanuna va vona va kumile vana ehandle va tlhela va va venga swinene, lero a va lavi na leswaku va ta emindyangwini ya vona.
- 3.5 Buwa na Ndangu.

XIVUTISO XA 4 XITSALWANA

- Max Mangwendere loko a gangisa tintombhi a a nga vuli vito ra yena ra ntiyiso a va xisa a ku hi yena Bullbrand kun'wana a ku hi yena Grass.
- U xisile Xakufa a vula leswaku vito ra yena i Nzukwa wa ka Nkanyana, a tlhela a vula leswaku u tshama eThemba Location eHamanskraal ku ri ku hi ntiyiso a a tshama eLadyselborne eHamanskraal.
- Loko a gangisa Xakufa u n'wi xisile a vula leswaku u hava nsati, loyi a a ri na yena va hambanile hikuva a vuteriwile yena hi vatswari va yena va vula leswaku u fanele a teka eka vakokwana va yena, loyi va nga hambanisa hikokwalaho ka ku va a nga n'wi rhandzi kahle hikuva a a ri na futa, leswi nga ri ki ntiyiso hikuva nsati wa yena a ku ri Khanyisa.
- Xakufa a a ri xigangu xa vukhume eka Max Mangwendere, laha a nga va a biha emirin kutani Max a nga tsaki hi swona hi ku tiva leswaku u na nsati ku nga Khanyisa kambe wa swi pfalapfala a endla onge na yena u tsakile hi swona.
- Mangwendere a tshembisile ku rhuma vanhu eka va Xakufa loko n'hwetl yi hela, ku ve o hamba, a tlhela a n'wi byela leswaku va ta cata hi vuxika bya lembe leri landzelaka.
- Max Mangwendere a a ehleketa ku kombela valungu va yena leswaku ematshan'wini yo n'wi yisa eXitandani a ya tirhela kona va n'wi yisa eMaxixini kutani va teka Gwembe loyi a nga eka rhavi ra le Maxixini va n'wi yisa eXitandani hikokwalaho ka ku lava ku balekela Xakufa hikuva se a bihile emirini.
- Max u tshame a susumeta wansati efulletini eArcadia a huma hi fasitere a ya ba ehansi hi nhloko byongo byi hangalaka na xitarata, maphorisa ya va ya nga swi kumi leswaku hi yena mudlayi.
- Mangwendere u hetelerile a susumeterile Xakufa exidziveni xa nambu wa Rivubye hikokwalaho ka ku baleka leswi a a n'wi bihisile emirini, kutani a a chava ku lahlekeriwa hi swilo swo tala hikuva a catile na Khanyisa.
- Mangwendere a a xavelerile eka Nhloko ya xikolo ku kala Buwa a pasa ntangha khume hi ku navela n'wana wa ka Mathye, Maxangu loyi vatswari va yena a va n'wi yisile exikolweni xa vudokodela, kutani na yena a teka Buwa a n'wi yisa kona ku ya dyondzela vudokodela.
- Max a a tlakusiwile ku va xandla xa mininjhere wa feme hi ku diza n'wini wa feme hi tinyimpfu no n'wi pfulela rivanti ra movha, a n'wi tlakulela bege, a n'wi phumunhela baji ra yena, vumbabva, mahlevo na ku hehla vatirhikulobye.
- Mangwendere u ngenile endlwini ya Mufundhisi Phakama hi fasitere a fika a n'wi ba hi xibamu a n'wi siya a titivarile a teka mali ya kereke exisefeni a ya endla nkosi wa Xakufa hi yona.

(Vadyondzi va fenele va boxa timhaka ta ntlhanu ntsena eka leti longoloxiweke laha henhla na tin'wana leti kombisaka mahanyelo yo biha ya Mangwendere na ku kala a nga hanyi hi ntiyiso.)

Maavelo ya timaraka: Nyika tigwaju tinharhu eka poyinti yin'wana na yin'wana kambe ti va ntlhanu.

Hileswaku timaraka ta vundzeni = 15 kasi Xivumbeko na Ririmi = 05. Tirhisa tikhodi leti loko u kombisa maavelo ya timaraka kutani u tsala ntsengo ehansi ka khodi.

$$\begin{array}{r} V = 15 \\ X \text{ \& R} = \underline{05} \\ \underline{20} \end{array}$$

XIYENGE XA B SWITSALWAMBIKO

XIVUTISO XA 5 SWITSALWAMBIKO SWO LEHA

PAPILA RA XIMFUMO

Papila ro endla xikombelo xo amukeriwa eYunivhesiti ya Limpopo.

Mukamberiwa a nga ha katsa swin'wana swa leswi landzelaka:

- Adirese ya mutsari ehenhla evokweni ra xinene leyi sikhathiweke.
- Ku tlula ntila.
- Adirese ya mutsaleriwa evokweni ra ximatsi.
- Xiloso.
- Nhlokomhaka.
- Vuxokokoxo bya mutsari.
- Tidyondzo leti a lavaka ku dyondza tona.
- Nsariso.

XIVUTISO XA 6 XITSALWAMBIKO XO KOMA

XINAVETISO XA BINDZU

Mukamberiwa u languteriwa ku tsala xinavetiso xa bindzu ro xavisa mihandzu.

Xinavetiso xi fanele ku va na leswi landzelaka:

- Vito ra bindzu hi maletere lamakulu
- Ndhawu laha bindzu ri kumekaka kona.
- Siku ra ku pfuriwa ka bindzu.
- Mihandzu yo hambanahambana leyi nga ta xavisiwa na mintsengo ya kona.
- Laha vuxokokoxo bya vutihlanganisi va nga byi kumaka kona.
- Masiku na minkarhi yo pfula no pfala.

MAAVELO YA TIMARAKA

XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO LEHA

Vundzeni, makunguhatelo na xivumbeko	Vmx = 18
Ririmi, xitayili na vuhleri	Rxv = <u>12</u>
	<u>30</u>

XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO KOMA

Vundzeni, makunguhatelo na xivumbeko	Vmx = 07
Ririmi, xitayili na vuhleri	Rxv = <u>03</u>
	<u>10</u>

Ntsengo hinkwawo: 100